

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Dato 28. april 2018
Fra Guri Barka Martins, generalsekretær

grønn
ungdom

SAKSPAPIRER TIL SST-10-18

Møtedato: 2. mai 2018
Møtested: Oslo Rådhus
Møtetid: 17:00-22:00 (Ikke skolering)

Saksliste

099 Godkjenning av innkalling

100 Valg av ordstyrer og referent

Innstilling: Miriam Langmoen, ordstyrer
Rauand Ismail, referent

101 E-postvedtak siden sist møte

v/ Guri Barka Martins, generalsekretær

O

102 Orienteringsrunde

Hva har du jobbet med siden sist møte?
Hvilke eksterne aktører har du hatt politisk kontakt med?
Talspersoner: Hva skjer i MDG (SST og på Stortinget)?
Internasjonal kontakt: Hvilke prosjekter jobber IU med?

O

103 Status fylkeslag

v/ Miriam Langmoen, sentralstyremedlem

O

104 Status tiltakstavla

v/ Guri B. Martins, generalsekretær

D

105 Oppstart fylkessekretær

v/ Guri Barka Martins, generalsekretær

O

106 Nasjonal anbefaling for lokallagsstifting

v/ Guri Barka Martins, generalsekretær

V

107 Nasjonal anbefaling for frikjøp i fylkes- og lokallag v/ Guri B. Martins, generalsekretær	V
108 Budsjettrevisjon v/ Guri B. Martins, generalsekretær	V
109 Flytte SST-13-18 og SST-16-18 v/ Guri Barka Martins, generalsekretær	V
110 GUs standpunkt om ledelsesmodell i MDG v/ Ola Eian, talsperson	V
111 Valgkampstrategi v/ Hulda Holtvedt, talsperson	D
112 Resolusjon: Norsk klimapolitikk anno 2018 v/ Nora Heyerdahl, sentralstyremedlem	V
113 Resolusjon: Legg ned kyllingproduksjonen i Norge v/ Teodor Bruu, internasjonal kontakt	V
114 Resolusjon: Forby reklame for kosmetisk kirurgi v/ Hulda Holtvedt, talsperson	V

Deretter møtekritikk

O er orienteringssaker

D er debattsaker

V er vedtakssaker

Oslo, 28. april 2018

Guri Barka Martins,
Generalsekretær

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Guri Barka Martins, generalsekretær
Dato 28.04.18
Sak SST-10-18-104

grønn
ungdom

STATUS TILTAKSTAVLA

Bakgrunn

Snart er det GULS og sentralstyrets beretning! Men hvordan går det egentlig med gjennomføringen av arbeidsplanen?

Forberedelse til saken

1. Alle med hovedansvar for avsnitt i arbeidsplanen må gå inn i tiltakstavla og gjøre nye vurderinger på fremdrift, og eventuelt oppdatere markeringen i tavla. Dette skal være gjort til møtestart.
2. Alle må inn i tiltakstavla og skaffe seg oversikt over fremdriften i gjennomføring av arbeidsplanen.

På møtet

Alle med hovedansvar for avsnitt i arbeidsplanen redegjør kort for måloppnåelsen så langt. Andre i arbeidsgruppene osv. supplerer, og det blir mulighet for å stille spørsmål.

Med vennlig hilsen

Guri Barka Martins,
Generalsekretær

Oslo, 26. april 2018

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Guri Barka Martins, generalsekretær
Dato 28.04.18
Sak SST-10-18-106

grønn
ungdom

NASJONAL ANBEFALING FOR LOKALLAGSSTIFTING

Bakgrunn

I 2019 er det lokalvalg, og da bør Grønn Ungdom ha masse lokal aktivitet. Slik vi er organisert nå (med hovedsakelig fylkeslag uten lokallag) fører til at vi er sterke i byene, og nesten ikke-eksisterende i resten av fylket. Er det en utfordring? Hvordan løser vi eventuelt denne utfordringen?

Skal den løses ved å danne ordinære lokallag i alle fylkene, eller er det andre måter å skape lokal aktivitet på? Flere fylkeslag har spurt hva de bør gjøre med lokalaktivitet og lokallag. Målet med denne saken er derfor å lage en anbefaling, helst forankret i landsstyret i siste instans, som sier noe om hvordan vi bør jobbe for å sørge for et godt aktivitetstilbud i hele Grønn Ungdom. Målet bør være å etablere en fungerende praksis som er relativt lik i hele landet.

For å kunne diskutere denne saken på en god måte, er det litt bakgrunnsinformasjon som er nyttig å ha med seg:

Hva har vært praksis tidligere når det kommer til å stifte lokallag?

Tidligere har fylkeslagene gjort litt som de vil, men vi har hatt noen vedtak i tidligere arbeidsutvalg som har sagt noe om at vi skal satse på lokallag. I 2016 uttalte arbeidsplanen at vi skulle legge til rette for en lokallagssatsning, men fylkeslagene har i stor grad styrt dette selv med lite veiledning fra nasjonalt hold.

Lokallagene har blitt stiftet formelt, registrert i Brønnøysundregistret, fått egen bankkonto osv. Det er svært få lokallag i Grønn Ungdoms historie som har overlevd i mer enn 1-2 år. Det er GU Stavanger, og de hadde årsmøte 3 år på rad.

Hva er praksis nå?

I skrivende stund er det bare ett lokallag i GU man kan regne som levende. Det er det nystiftede lokallaget i Trondheim. Lokallagene vi har hatt de siste par årene inkluderer for eksempel Bergen, Stavanger, Vadsø, Salten – alle disse er lagt ned eller er helt inaktive (og har ikke hatt årsmøte siden 2016).

Det er ikke noen tydelig praksis som er etablert nå og fylkeslagene gjør fortsatt i stor grad som de vil, men trenden ser ut til at det legges ned flere lokallag enn det opprettes. Det kan det være ulike årsaker til, som kommer til å bli drøftet under.

Hvordan er det i andre ungdomspartier/organisasjoner?

Det er ulike måter å gjøre dette på. I de organisasjonene som er større og sterkere, og som gjerne har opp mot én fylkessekretær pr. fylke er det enkelt å stifte og legge ned lokallag. I Rød Ungdom, som er litt mindre, danner de lokallag og fylkeslag litt om hverandre, men de har ingen tydelig praksis på det. Det er vanlig at lokallagene holder til i de store byene, og at det etter hvert blir dannet fylkeslag der det er mulighet for det.

Drøfting

Hva er egentlig målet?

I dette saksfremlegget tar saksbehandler utgangspunkt i at målet er å skape mest mulig aktivitet i Grønn Ungdom i hele landet. Det er ikke et mål i seg selv å ha flest mulig lokallag, eller at man skal bruke masse tid på å opprettholde aktivitet på steder hvor De Grønne er over gjennomsnittet upopulære. Det er likevel tydelig (med ett lokallag i hele landet) at vi bør sette oss et mål om å jobbe mer med, og tenke nytt rundt, lokal aktivitet. Når man vil være aktiv i Grønn Ungdom er det gjerne primært politikk man vil drive med – sekundært organisasjonsdrift. Det kan være et viktig poeng å ha med seg.

To ulike måter vi kan skape lokal aktivitet på:

- 1. Stifte formelle lokallag**
- 2. Lokale aktivitetsgrupper underlagt fylkestyret**

1. Stifte formelle lokallag

Når man stifter et formelt lokallag, har man et stiftelsesmøte med innkalling, referat og en demokratisk prosess ved valg av lokallagsstyre osv. I etterkant av møtet er det naturlig at man registrerer laget i Brønnøysundregistret og at de får egen bankkonto. Et formelt stiftet lokallag vil se ganske likt ut som et fylkeslag, bare at det dekker færre medlemmer og et mindre geografisk område.

Fordelen med å stifte lokallag formelt er at de blir et selvstendig demokratisk organ i organisasjonen, som styrer alle sin aktivitet stort sett på egenhånd. Man har et demokratisk valgt styre, som har blitt gitt tillit av stiftelses- eller årsmøtet til å drive laget, og laget har selv oversikt over egen økonomi. Dette gjør også at de har rett på frifondmidler.

Ulempen ved å stifte formelle lokallag er at det krever mye byråkrati å drive det. Om man for eksempel er en vennegjeng på tre i Volda som kunne tenke seg å lage medlemsmøter der, er det lett å miste motivasjonen om må gjennom papirmølla det er med stiftelsesmøte, registrering osv. Det kan se ut til at det har vært tilfellet i flere av lokallagene som har blitt forsøkt igangsatt tidligere.

2. Danne lokale aktivitetsgrupper underlagt fylkestyret

Hvis det for eksempel er tre medlemmer i Volda som kunne tenke seg å lage aktiviteter, trenger man egentlig å stifte dem formelt som et lokallag? En aktivitetsgruppe kan være en gruppe folk som ikke sitter i fylkestyret, men som ønsker å lage medlemsaktivitet der de bor. De kan få ansvaret for å planlegge møter/aktiviteter, og få penger av fylkestyret når det trengs.

Fordelen med å danne slike aktivitetsgrupper er at folk som ønsker å lage medlemsaktivitet ikke først blir nedlesset i admin.arbeid, men kan begynne rett på det de faktisk vil – lære mer om grønn politikk og gjøre kule, grønne ting sammen. Det er lite forpliktende, og hvis de ikke gidder mer, så er det bare å legge med gruppa.

Ulempen ved å starte slike aktivitetsgrupper er at man ikke formelt sett kan holde så god oversikt over hvor mange slike grupper som finnes, det vil i så fall bli opp til hvert fylkeslag å ordne. Det betyr også at man hopper litt bukk over de demokratiske prosessene med valg av styre osv. Det kan derfor hende at slike aktivitetsgrupper passer best på steder hvor det er få aktive, og at man bør vurdere å stifte lokallag når antall aktive nærmer seg «større enn et vanlig fylkesstyre» og aktivitetsnivået er noenlunde stabilt.

Frifondmidler

Frifond Organisasjon har strenge regler på at midlene de deler ut alltid skal gå til laveste demokratiske enhet i organisasjonen. Det betyr altså at om man danner lokallag formelt i et fylkeslag, vil det være lokallaget som mottar frifondstøtten basert på sine medlemstall. Dette kan også være viktig å ha med seg i diskusjonen om lokallag vs. aktivitetsgrupper. Fylkeslaget vil motta mer penger til sammen (pga medlemstallene sine) enn det ett enkelt lokallag vil – det vil derfor gjerne gagne fylkeslagene økonomisk å vente så lenge som mulig med å danne formelle lokallag som har egne bankkontoer osv.

Saksbehandlers konklusjon

Lokal aktivitet blir viktig frem mot valget i 2019. Selv om det skal være rom for skjønn og egne vurderinger i alle fylker, kan de være greit å bli litt enige om noen felles kjøreregler på lokallagsfronten!

Saksbehandler tror at løsningen kan være en hybrid mellom lokallagsmodell og aktivitetsgruppemodell som kan se slik ut:

1. Fylkesstyrene aktivt går inn for å danne lokale grupper på ca. 3 personer som planlegger medlemsaktiviteter der de bor med promoterings- og økonomisk støtte fra fylkesstyret. Dette er helt uformelle grupper som gjør slik de selv vil, selvfølgelig innenfor rammene av Grønn Ungdom, med hjelp fra fylkesstyret.
2. Noen aktivitetsgrupper dør gjerne fort ut, mens andre holder koken, blir stabile og vokser. Når en aktivitetsgruppe har 10+ aktive medlemmer, bør de og fylkesstyret vurdere om det er grunnlag for å stifte et formelt lokallag.
3. Lokallagene som stiftes følges primært opp av fylkesstyret – som igjen følges opp av fylkessekretær.

Denne modellen vil på mange måter forandre hvordan fylkeslagene som velger å ta den i bruk organiserer aktiviteten i fylkeslaget sitt. Fylkesstyret vil i større grad jobbe med å følge opp aktivitetsgruppene aktiviteter, heller enn å planlegge egne. Man kan også vurdere muligheten for at styremedlemmene i fylket aktivt bidrar i aktivitetsgruppene.

Det er viktig å presisere at saksbehandler ikke mener at disse kjørereglene skal være satte regler som alle fylkeslagene må følge. I Oslo for eksempel, er det ikke nødvendigvis nyttig å danne masse lokallag, mens det i for eksempel Finnmark er helt nødvendig for å i det hele tatt ha aktivitet. Hvert fylkeslag må selv bedømme om lokallag/aktivitetsgrupper er nyttig i deres fylke.

Spørsmål til diskusjon

- Hva kan vi gjøre for å skape medlemsaktivitet i hele landet?
- Er det udemokratisk å satse på små aktivitetsgrupper, i stedet for å gå all in og stifte lokallag?
- Trenger vi egentlig medlemsaktivitet andre steder enn i de aller største byene?

Forslag til vedtak

F1: Landsstyret anbefaler fylkesstyrene å gjøre en vurdering for behovet av økt lokal/desentralisert medlemsaktivitet i sitt fylke.

F2: Hvis det blir vurdert at det er behov for å øke aktivitetsnivået utenfor fylkestyrets «hovedsete», anbefaler landsstyret at fylkeslagene danner uformelle aktivitetsgrupper der det er ca. 3-10 aktive medlemmer, men stifter lokallag der aktivitetsnivået og andelen aktive medlemmer er høyere.

Med vennlig hilsen

Guri Barka Martins,
Generalsekretær

Oslo, 27. april 2018

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Guri Barka Martins, generalsekretær
Dato 28.04.18
Saksnr.SST-10-18-107

grønn
ungdom

NASJONAL ANBEFALING FOR FRIKJØP I FYLKES- OG LOKALLAG

Bakgrunn

Flere fylker vurderer, eller har satt i gang med, frikjøp av fylkesledere. Generalsekretær ønsker med denne saken å ha en generell avklaring på tvers av fylkene om hvordan vi best kan bruke organisasjonens menneskelige og økonomiske ressurser.

Grunnen til at saken meldes opp på nytt er fordi sentralstyret i forrige runde ikke klarte å fatte noen vedtak i saken, men generalsekretærs vurdering er at både hun og fylkeslagene har et stort og uttalt behov for at vi diskuterer dette og vedtar noen felles kjøreregler de kan forholde seg til. Forslagene til vedtak er basert på innspillene som kom i debatten under forrige sentralstyremøte, og er derfor noe mer moderate.

Hva er frikjøp?

Frikjøp handler om at man får et honorar (lønn) for å gjøre en jobb i et tillitsverv. Frikjøp er ikke det samme som å ha en jobb, fordi man ikke er ansatt, og har ikke ansattrettigheter. I stedet blir man valgt av årsmøte/landsmøte til å utføre et verv, og blir frikjøpt for å kunne bøte på tapt arbeidstid, tidsbruk, utgifter knyttet til vervet eller bare fordi det vurderes dithen at man ønsker en større bit av den tillitsvalgtes arbeidskapasitet.

Drøfting

Frikjøp kan fungere bra. Fylkesledere som er frikjøpt kan for eksempel (om de i utgangspunktet har behov for det) slippe å ha deltidsjobb ved siden av skole og Grønn Ungdom. Det kan være med på å senke terskelen på å ta på seg et verv som er så stort som fylkesledervervet er i noen fylker.

For at frikjøp skal fungere bra må den frikjøpte ha tydelige og oppnåelige forventninger knyttet til den jobben hen skal gjøre. Det krever også at man som fylkeslag har god kontroll på egen økonomi, og forstår hvordan skattesystemet fungerer i deres situasjon.

Argumenter mot frikjøp

Ved å frikjøpe noen Blir frivilligheten mindre frivillig? Kan det føre til at den tillitsvalgte tvert imot yter mindre frivillig innsats fordi det plutselig føles som en jobb og en plikt? Er det urettferdig mot eventuelle andre tillitsvalgte som ikke får penger fra organisasjonen, og kan det begrense deres ønske om å bidra? Hvordan er det eksempelvis å være en ikke-frikjøpt nestleder i samarbeid med en frikjøpt leder som oppleves å ikke bidra nok?

Flere steder utenfor Grønn Ungdom ser man at innføringen av ansatte eller frikjøpte kan redusere bidragene fra resten av styret. Eksempelvis kan det å ansette en fylkessekretær gi større arbeidskapasitet enn fylket hadde fra før, samtidig som fylkestyret kan bli mindre villig til å gi av sin egen tid fordi man har en ansatt som kan utføre oppgaven som før pleide å bli gjort av en frivillig eller tillitsvalgt.

At et fylkestyre bruker mye administrativ kapasitet på å frikjøpe leder, kan også gjøre at den eventuelle vinninga går opp i spinninga. Målet til fylkeslagene bør kanskje være å redusere mengden administrativt arbeid – ikke øke den. Det er mye greier man som økonomiansvarlig må sette seg inn i når man skal begynne å frikjøpe noen, som er ganske vanskelig og komplisert. Det er heller ikke særlig stor kompetanse i organisasjonen på området, så mulighetene for å få den bistanden man trenger er liten. Det gjør også at arbeidsmengden til økonomiansvarlig øker, og hen kan ende opp med å bruke like mye tid på sine arbeidsoppgaver som den frikjøpte lederen bruker på sine. Er det en god ressursbruk?

Risikoforebygging

En tillitsvalgt har i utgangspunktet aldri fri fra å være tillitsvalgt, den slutter aldri å være ansvarlig for laget sitt. Hvis en tillitsvalgt frikjøpes for å bidra mer enn det man kan forvente av ren frivillighet, kan det være vanskelig å avgrense forventningene til den tillitsvalgte.

Utbrenthet er kanskje den aller største risikoen for tillitsvalgte i organisasjonslivet, som rammer de aller fleste før eller senere. Det er kanskje spesielt karakteristisk for unge tillitsvalgte, som opplever å raskt få stadig økende ansvar og tillit, overskrider komfortnivået for sin egen arbeidskapasitet over lengre tid, og ikke forutser punktet hvor det brått ikke går lenger.

Dette er både et problem for enkeltpersonen det angår, men også for organisasjonen som brått mister en nøkkelperson med kompetanse og oversikt som kanskje ingen andre i laget har på det tidspunktet. Ut i fra et forebyggende perspektiv kan det derfor være klokere å bruke ressurser på ansatte som kan jobbe innenfor ordnede rammer og avklarte forventninger, der det er klart definert hvem som er ansvarlig for vedkommendes arbeidsmengde.

Mer fylkessekretær vs. frikjøpt leder

Grønn Ungdom driver i disse dager og ansetter en fylkessekretær som skal jobbe 40% med fylkeslagsoppfølging for alle fylkeslagene. Denne stillingen er ment for å avløse det arbeidet FLOene i sentralstyret i dag gjør. Ved å øke stillingsprosenten til denne fylkessekretæren (eller ansette en til), kan fylkessekretæren(e) også gjøre mer. Det kan innebære at denne personen i større grad kan gjøre administrativt arbeid for fylkeslagene, som frigjør kapasitet i hele fylkestyret fremfor å bare frigjøre kapasitet hos leder ved frikjøp.

Ved å ansette en fylkessekretær slipper også styret å være ansvarlige for fylkessekretæren som arbeidsgivere.

Prinsipielt kan det være fint å frikjøpe tillitsvalgte heller enn å lønne ansatte. De er valgt av lagets høyeste organ, årsmøtet, og er sånn sett mer demokratisk forankret i organisasjonen. Å frikjøpe tillitsvalgte kan gi dem anledning til å yte mer frivillig innsats, for eksempel ved at de ikke trenger å ta annet arbeid og dermed kan dedikere seg mer til vervet sitt.

Frikjøp i valgkamp vs. hele året

Det er en viss forskjell på det å ønske større kapasitet for for eksempel fylkesleder i en valgkamp, enn det å frikjøpe hele året. En valgkamp er en kortere, tidsavgrenset periode hvor det fra alle kanter vil forventes mer av en fylkesleder enn det gjøres resten av året. Dette kan være en god måte å bruke fylkeslagets ressurser på, fordi valgkamp er noe av det viktigste GU gjør, og fylkeslederen (hvis hen har deltidsjobb ellers) faktisk vil ha tapt arbeidstid på grunn av tillitsvervet.

Det administrative arbeidet med å frikjøpe i en valgkamp er også langt mindre, fordi det kan gjøres i én utbetaling.

Saksbehandlers konklusjon

Generalsekretærs ser at frikjøp kan fungere bra i noen fylkeslag, men at man som fylkesstyre må gjøre nøye vurderinger på lønnsomheten i det å frikjøpe leder. I de fleste av Grønn Ungdoms fylkeslag vil det mest sannsynlig ikke lønne seg kapasitetsmessig å frikjøpe over tid (med månedlige utbetalinger) fordi arbeidet med selve frikjøpingen vil være såpass stort og kan ha konsekvenser for hele fylkesstyret.

En løsning på kapasitetsutfordringen, er at man betaler ut honorar kvartalvis eller semestervis i stedet for hver måned.

Det er et tydelig behov for opplæring og kunnskap i de fylkesstyrene som nå driver med frikjøp, og sentralstyret må utforme et kursopplegg som omhandler frikjøp.

Spørsmål til diskusjon

- Er forslagene til vedtak en god moderasjon av forrige møtes forslag?
- Bør vi skille mellom langtidsfrikjøp og frikjøp i valgkamp, slik det er lagt opp til?
- Hvordan kan vi gjøre den eventuelle debatten på LS så trygg og god som mulig?

Forslag til vedtak

(Forslagene til vedtak er en innstilling til landsstyret, sentralstyrets vedtak i saken faller om de ikke også vedtas i landsstyret.)

F1: Sentralstyret mener at frikjøp av tillitsvalgte i fylkes- og lokallagene i valgkampsammenheng er mer ressurseffektivt enn å frikjøpe tillitsvalgte over lengre perioder.

F2: Sentralstyret anbefaler fylkeslagene å ikke frikjøpe tillitsvalgte med månedlige utbetalinger, og anbefaler fylkeslag som vurderer frikjøp å kontakte generalsekretær

for rådgiving og også vurdere muligheten for å engasjere en regnskapsfører til å gjøre honorarutbetalingene.

F3: Sentralstyret skal utarbeide et digitalt kurs for opplæring av økonomiansvarlige i frikjøp.

F4: Sentralstyret anbefaler at fylkeslagene starter samarbeid med generalsekretær for å vurdere muligheten for finansiering av ansettelse av fylkessekretær i større stilling.

F5: Saken meldes opp til GULS-2-18.

Med vennlig hilsen

Guri Barka Martins,
Generalsekretær

Oslo, 27. april 2018

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Guri Barka Martins, generalsekretær
Dato 28.04.18
Saksnr.SST-10-18-108

grønn
ungdom

BUDSJETTREVISJON

Bakgrunn

I slutten av mai har vi kommet halvveis ca. halvveis i året. Da er det greit å ta en titt på budsjettet, og se hvordan vi ligger an, og om vi eventuelt bør gjøre noen endringer.

Denne saken inneholder to saker:

1. Økonomisk beretning
2. Budsjettrevisjon

1. Økonomisk beretning

Skyggeregnskap per 27.04.18 finner du [her](#). Det skjer veldig lite spennende med økonomien til Grønn Ungdom for tiden. Alt går sin vante gang. Skyggeregnskapet viser at vi ligger greit an på de fleste postene enn så lenge.

Det som kan være verdt å merke seg er at vi har brukt over 10 000kr av posten til sentralstyret allerede. Ca. 5000kr av disse er reisen til Malmø. Planen er at denne turen skal koste ca. 15 000, noe som betyr at vi etter dette har 20 000 igjen i posten. Dette skal holde til resten av året + påtroppingshelg for nytt sentralstyre etter landsmøtet. Bør vi kutte ned på pengebruken?

En annen ting jeg ønsker at sentralstyret skal notere seg er at sentralledet ikke har krevd inn tilskudd fra fylkeslagene. Dette kommer det mer informasjon om i neste del av saken.

2. Budsjettrevisjon

Så langt ser det ut til at budsjettet som er satt opp stemmer godt overens med hvordan året kommer til å se ut økonomisk for organisasjonen. Det er likevel noen endringer generalsekretær anser som nødvendige. Disse endringene er markert med fet skrift i tabellene under. Postene som er markert med grått er poster vi selv ikke kan styre gjennom en budsjettrevisjon. Forslaget til budsjettrevisjon i sin helhet finner man [her](#).

Poster	Budsjett 2018	Revisjon GULS-2-18
<i>Inntekter</i>		
Medlemskontingent	30 000,00 kr	30 000,00 kr
Overføring fra MDG	1 184 000,00 kr	1 265 440,80 kr
Støtte/sponsor/gaver	-	
Offentlig støtte	261 000,00 kr	268 860,00 kr
Tilskudd fra fylkeslagene	230 000,00 kr	280 000,00 kr
Inntekter LM	40 000,00 kr	40 000,00 kr
Inntekter sommerleir	50 000,00 kr	50 000,00 kr
Frifond	220 000,00 kr	220 000,00 kr
Inntekter materiell	-	50 000,00 kr
SUM	2 015 000,00 kr	2 204 300,80 kr

Inntekter

Som man kan se har stemmetøtten/partistøtta økt litt, så vi får altså mer i overføringer fra MDG og i direkte offentlig støtte. Det er bra! Generalsekretær foreslår, utover disse justeringene, få endringer i inntektsdelen av budsjettet, men det er noen:

1. Det foreslås å øke posten tilskudd fra fylkeslagene til 280 000kr. Dette er det to grunner til. For det første er det fordi vi tidligere har fakturert fylkene for deres deltagere på sommerleir. Det er i utgangspunktet en lite oversiktelig ordning for fylkeslagene, og derfor er det like greit at vi bare budsjetterer med denne inntekten først som sist. Dette gjør at sommerleirgruppas budsjett samsvarer med det nasjonale budsjettet. Sommerleirinntekter fra fylkeslagene tilsvarer ca. 30 000kr. I tillegg foreslås det at vi skal bruke noe mer penger på landstyret og sentralstyret.
2. Det ble ikke budsjettert med verken inntekter eller utgifter til materiell. Det er nå lagt inn, men nuller ut hverandre. Tanken er at fylkeslagene skal dekke en runde med materiellbestilling til dem selv. Jeg har gjort et lite anslag på at de vil bestille materiell til ca. 50 000kr i år (til sammenligning bestilte de samlet for 250 000 i fjor). Er det for lite?

<i>Utgifter</i>		
Administrative kostnader	100 000,00 kr	100 000,00 kr
Leie av lokaler MDG	55 000,00 kr	55 000,00 kr
Sentralstyret	40 000,00 kr	45 000,00 kr
Landsmøtet	150 000,00 kr	150 000,00 kr
Landstyret	125 000,00 kr	135 000,00 kr
GU-delegater til MDGLM	15 000,00 kr	15 000,00 kr
Skolering	40 000,00 kr	40 000,00 kr
Internasjonalt Utvalg	20 000,00 kr	20 000,00 kr
Sommerleir	190 000,00 kr	220 000,00 kr
Kommunikasjon	20 000,00 kr	20 000,00 kr
Materiell	-	50 000,00 kr
Politiske utvalg	15 000,00 kr	15 000,00 kr
Frifond	220 000,00 kr	220 000,00 kr
Lønn og honorar	1 021 800,00 kr	1 021 800,00 kr
Valgkamp	80 000,00 kr	80 000,00 kr
SUM	2 091 800,00 kr	2 186 800,00 kr

Utgifter

Det er foreslått å utvide følgende utgiftsposter:

1. Sentralstyret (SST): SST har bestemt seg for å avholde årets halvtårsevaluering i Malmø. Dette for å kunne knytte bedre kontakt med SST i Grön Ungdom i

Sverige som også skal være der den helgen. Det er budsjettet med ca. 15 000kr der. For at resten av året ikke skal bli alt for trangt økonomisk foreslås det å øke posten med 5000kr.

2. Landsstyret (LS): For at LS-møtene skal bli greie å arrangere og være på foreslås det å øke posten med 10 000kr. Dette gjør at vi på resterende møter ikke behøver å lage middag selv hele helga og kan bestille mat. Det gjør at vi sparer mye menneskelige ressurser i løpet av helga.
3. Materiell og sommerleir: Som beskrevet under «inntekter».

Resultat	-76 800,00 kr	17 500,80 kr
Restmidler Frifond	-20 086,85 kr	0,00 kr
Gjeld fylkeslag	-	0,00 kr
Inngående balanse	500 000,00 kr	500 000,00 kr
Balanse	403 113,15 kr	517 500,80 kr

Bunnlinja

Med budsjettrevisjonen ser vi ut til å gå i pluss, og man kan se for seg at resultatet blir disponert til valgkamp neste år! Vi har også betalt det vi skylder tilbake til Frifond.

Spørsmål til diskusjon

- Er endringene som er foreslått på postene til LS og SST greie? Bør man øke organisatoriske utgifter i mellomvalgsår når man egentlig burde spare alt til valgkamp?
- Bør vi gjøre enda en overføring til valgkampfondet? Dette er en høyrentekonto hvor vi får renter på det som står der.
- Er det greit å kreve mer penger av fylkeslagene?

Fullstendig oversikt over forslag til budsjettrevisjon

Forslag til vedtak

F1: Budsjettrevisjonen vedtas i sin helhet slik den foreligger.

Med vennlig hilsen

Guri Barka Martins,
Generalsekretær

Oslo, 27. april 2018

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Guri Barka Martins, generalsekretær
Dato 27.04.18
Sak SST-10-18-109

grønn
ungdom

FLYTTE SST-13 OG SST-16

Bakgrunn

SST-13-18 er planlagt 12. juni. Dette er forberedende møte til LS-3, men bare to dager etter at vi er tilbake fra halvtårsevalueringa. Generalsekretær ønsker å flytte møtet.

SST-16-18 er lagt til 18. september. Dette er forberedende møte til LS-4, men midt i verveuka. Generalsekretær ønsker derfor å flytte møtet.

Drøfting

SST-13-18

Foreslås å flyttes til 19. juni. Da har vi bedre tid til å forberede sakene til møtet, og trenger ikke gjøre det kombinert med siste planlegging til halvtårsevalueringen. Dette gjør også at SST får bedre til til å lese sakspapirene til møtet. Sakspapirene til LS må bare ut før e-postfrie dager. Det betyr at vi fortsatt har greit med tid om man flytter møtet til 19. juni.

SST-16-18

Foreslås flyttet til 11. september. Det går ikke an å flytte det fremover i tid, for da blir sakspapirene til LS forsinket. Dette vil gjøre at vi får møte både uke 36 og 37. Det er likevel blitt vurdert dithen av ledelsen at det er bedre med møte to uker på rad, enn at vi har møte i verveuka.

Forslag til vedtak

F1: SST-13-18 flyttes til 19. juni.

F2: SST-16-18 flyttes til 11. september.

Med vennlig hilsen

Guri Barka Martins,
Generalsekretær

Oslo, 27. april 2018

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Hulda Holtvedt og Ola Eian, talspersoner
Dato 28.04.18
Sak SST-10-18-110

grønn
ungdom

LEDELSESMODELL I MDG

Bakgrunn

Formålet med denne saken er at Grønn Ungdom skal ta stilling til om vi ønsker to talspersoner eller én leder i Miljøpartiet De Grønne (MDG). Saken handler *ikke* om Grønn Ungdoms ledelsesmodell.

Debatten om ledelsesmodell dukker stadig opp i Miljøpartiet De Grønne. MDGs landsstyre vedtok i desember at det skal avholdes en *uravstemning* om ledelsesmodell. En uravstemning er en avstemningsmetode hvor hvert enkelt medlem i partiet skriftlig skal kunne avgi stemme, og hvor resultatet av avstemningen blir bindende for partiet. Dersom Grønn Ungdom ønsker å påvirke resultatet av uravstemningen, bør vi innta standpunkt nå. I drøftingen følger en gjennomgang av forskjeller mellom talsperson- og ledermodell, og styrker og svakheter ved de to modellene.

Begreper

Konsensus: At alle personer blir enige i en sak (i motsetning til at flertallet blir enig, mens mindretallet er uenig).

Kompromiss: At personer med ulike meninger blir enig om en mellomløsning (som ikke er primærstandpunktet til noen av dem).

Politisk uenighet: Uenighet om politiske saker, politisk kommunikasjon eller strategi.

Personkonflikt: Alvorlige samarbeidsproblemer på grunn av personlighet og personkjemi.

Ekstern kommunikasjon: Det velgerne og media oppfatter.

Intern kommunikasjon: Det partimedlemmer og partiorganer oppfatter.

Politisk ledelse: Å ta avgjørelser, initiativ til og kommunisere hva partiet skal mene om hvordan verden bør være - politikk.

Organisatorisk ledelse: Å ta avgjørelser, initiativ til og kommunisere hvordan partiet skal arbeide og være satt sammen - organisasjon.

Hovedforskjeller mellom de to modellene

Ansvarsfordeling

Talspersonene deler det eksterne og politiske lederansvaret likt og har ingen vara. Partisekretær har det overordnede interne og organisatoriske lederansvaret. Sammen utgjør disse tre Arbeidsutvalget i Miljøpartiet De Grønne, og leder partiet i fellesskap.

En partileder har alene det eksterne og politiske lederansvaret og kan i ulik grad dele på slike oppgaver med en nestleder som er leders vara. I MDGs uravstemning legges det opp til at et skifte av ledelsesmodell betyr at talspersonene byttes ut med en leder og nestleder i Arbeidsutvalget. Partisekretærens rolle er ikke foreslått endret i uravstemningen.

Antall eksterne hovedprofiler

Talspersoner/partileder er partiets hovedprofil utad. Med talspersonmodell har vi to hovedprofiler, med ledermodell har vi én.

Avgjørelser ved uenighet

Ved uenighet mellom talspersonene må saken forankres i sentralstyret, eller talspersonene må klare å bli enige. Med en ledermodell vil lederen til slutt ha siste ord ved uenighet innad i ledelsen.

Samarbeid og personkjemi

Selv om begge ledelsesmodeller forutsetter stor grad av samarbeidsvilje og personkjemi mellom medlemmene av ledelsen, er dette ekstra viktig med talspersonmodellen.

Kjønnsrepresentasjon i ledelsen

Med en talspersonmodell deler man den politiske ledelsen mellom to personer av ulikt kjønn. Én leder har sjeldent flere kjønn, og kjønnsspredningen må skje blant nestledere/partisekretær.

Talspersonmodell

Styrker

Maktspredning

I situasjoner hvor partiet må ta avgjørelser som ikke har dekning i vedtatt politikk og ikke rekker forankring i sentralstyret, ligger ansvar og makt hos politisk ledelse. I ledermodell er dette én person, hos talspersoner er det to mennesker som blir enige. To personer kan representere flere strømninger i medlemsmassen, ha ulike perspektiver og erfaringer. Når en talsperson vurderer å uttale seg utover partiets politikk må en tenke en ekstra gang på om medtalsperson er enig før en lar sin egen mening bli partiets stemme utad.

Likestilling

Med talspersonmodellen sender vi et signal om at den politiske makten må deles mellom kjønnene og sikrer at perspektiver og erfaringer fra ulike kjønn alltid er representert i den politiske ledelsen.

Grønt særpreg

Det er tradisjon for talspersonmodell blant grønne partier i Europa. MDG er det eneste partiet i Norge med talspersonmodell, noe som viser alternativer til det etablerte og at partiet lar sine verdier påvirke organisasjonsstrukturen.

Mediestrategi

To talspersoner har ulik kompetanse og erfaring, kan være fysisk to steder samtidig, og kan ha appell hos ulike velgergrupper. Talspersonmodellen markerer partiet som annerledes fra de andre.

Svakheter

Konsensus

Talspersonmodellen er konsensusbasert, og forutsetter at talspersonene klarer å bli enig innad i ledelsen. Blir man ikke enig, må saken til sentralstyret og avgjørelser kan ta lengre tid og kan bety at man går glipp av enkelte muligheter til å komme på i en mediasak som haset.

Mediestrategi

MDGs partiledelse får liten oppmerksomhet i mediene sammenlignet med andre partier. Når to hovedprofiler må dele på den begrensede oppmerksomhet, noe som kan gjøre det langsommere å bygge opp "et kjent ansikt" for velgerne. Hvis man ikke kjenner den grønne bevegelsen fra før, er det intuitivt å tenke at et parti har en partileder og da kan talspersonmodellen skape forvirring.

Uformelle maktstrukturer

Med én talsperson på Stortinget og én utenfor, vil det oppstå et skjevt politisk maktforhold mellom talspersonene. For eksempel har talspersonen på Stortinget et apparat av politiske rådgivere og er involvert i det daglige stortingsarbeidet. Det kan dessuten oppstå uformelle maktstrukturer (fordeling av arbeidsoppgaver, innsikt, tillit, medieoppmerksomhet, tyngde) mellom to talspersoner. Disse uformelle strukturene er utenfor landsmøtets kontroll, til forskjell fra en demokratisk valgt maktstruktur mellom leder og nestleder.

Offentlige konflikter

Talspersonmodellen byr på potensielt store konflikter dersom man ikke klarer å samarbeide. Ved politisk og/eller personlig konflikt som kommer ut i media vil begge talspersoner ha like stor tyngde, i motsetning til en leder og nestleder. Partiet kan dermed framstå mer splittet med talspersonmodellen i slike situasjoner. Dette har MDG hatt et eksempel på (Hansson og Opoku) de siste årene.

Å lede partiet i en politisk retning

Dersom talspersonene ikke blir enige om en politisk retning for partiet (ved at de representerer ulike politiske retninger og samtidig ikke klarer å danne et kompromiss) må sentralstyret ta på seg denne oppgaven. Et talspersonpar som ikke blir enige vil ha vanskelig for å dra partiet i samme retning og svekke den politiske ledelsen og ekstern kommunikasjon.

Begrenset støtteapparat

Med dagen valgresultat og økonomi vil ikke to talspersoner kunne få det samme rådgiverkorpset som én leder, fordi partiets begrensede ressurser må deles på to hovedprofiler.

Leder-nestledermodell

Styrkene og svakhetene ved talspersonmodellen er i stor grad det motsatte svakhetene og styrkene med ledermodellen, derfor gjengis poengene i kortere format under.

Styrker

Mer effektive avgjørelser

Gitt at nestleder (i politiske saker) og partisekretær (i organisatoriske saker) er underlagt leder kan en person raskere ta avgjørelser uten å jobbe for kompromiss og konsensus. Kan raskere uttale seg i saker som går utenfor partiets politikk og plasserer ansvaret for uttalelsen tydelig hos en person.

Mediestrategi

Fokuserer all MDGs partilederoppmærksomhet på en person. Følger norsk, tradisjonell organisasjonsstruktur og trenger ikke forklares for velgere og nye medlemmer.

Mindre splittende stemme om konflikter blir offentlige

Ledermodellen byr også på potensielt store konflikter dersom man ikke klarer å samarbeide, men dersom nestleder uttaler uenighet med leder eksternt er det vanligvis leders syn som fremstår som mest representativt for partiets syn overfor velgerne.

Tydeligere oppgavefordeling

Leder/nestlederledermodellen i seg selv er en oppgavefordeling bestilt av landsmøtet.

Én person, én retning

Uansett om man har leder eller talspersonmodell, vil viktige avgjørelser tas med sentralstyret eller andre organer i partiet. Men ved uenighet innad i ledelsen vil lederen i større grad enn i dag ha siste ord. Én politisk leder kan gjøre det enklere å definere retningen partiet skal gå i.

Mer støtteapparat på en leder

Fokusere ansattes ressurser på én i stedet for to, og mulighet for å kutte utgifter til frikjøping av en talsperson. Merk: Talspersoner i MDG frikjøpes dersom de ikke allerede er frikjøpt som folkevalgte for eks. ved å være Stortingsrepresentant som lønnes av Stortinget.

Svakheter

Maktspredning

Én person gir mindre mangfold og erfaringer i situasjoner hvor leder fatter beslutninger alene.

Likestilling

Har ikke fordelene ved å ha to kjønn som partiledere og den potensielle kjønnsspesifikke appellen til velgermassen og rollemodell-effekten for medlemmer. Større sannsynligheten for at ledervervet over tid blir representert av menn, på bekostning av andre kjønn. Dette kan selvfølgelig motvirkes gjennom gode organisatoriske tiltak.

Grønt særpreg

Tap av særpreg og oppfatning som systemkriske av medlemmer og velgere.

Mediestrategi

En hovedprofil som må ha kunnskap og troverdighet på alle saksfelt. Kun én "trynefaktor" å sanke appell hos ulike velgergrupper. En person kan bare være ett sted på en gang.

Problemer ved konflikt

Leder-nestledermodellen krever noe mindre samarbeid enn talspersonmodellen, men er også svak for personkonflikter som kan svekke partiet. Dette har partier som Senterpartiet (Navarsete og Ola Borten Moe) erfart de siste årene.

Spørsmål til diskusjon

- Hva bør GU anbefale MDG?
- Hvordan påvirker ledelsesmodellen i MDG GU?
- Hvordan bør GU argumentere for sitt syn i debatten før uravstemningen?
- Er det enkelte argumenter for de ulike modellene vi vil fokusere mer eller mindre på?
- Hva er det beste for partiet?

Konklusjon

Saksbehandlere foreslår at Landsstyret vedtar GUs prinsipielle holdning i ledermodelldebatten fram til uravstemningen, og at utfyllende argumentasjon ikke vedtas men delegeres til kommunikasjonsgruppa i Sentralstyret. Eventuelle føringer på hvilke argumenter GU ønsker å bruke bør kommunikasjonsgruppa merke seg i debatten, og Landsstyremedlemmer kan eventuelt fremme tilleggsforslag for å konkretisere dette.

Forslag til innstilling til Landsstyret

F1 Grønn Ungdom ønsker at MDG beholder talspersonmodellen som partiets ledelsesmodell ved uravstemningen.

F2 Grønn Ungdom ønsker at MDG endrer ledelsesmodell til leder-
nestledermodell ved uravstemningen.

F3 Kommunikasjonsgruppa skal på bakgrunn av debatten i landsstyre formulere
argumentasjon og fremme Grønn Ungdoms syn i debatten fram mot
uravstemninga.

Med vennlig hilsen

Hulda Holtvedt og Ola Eian
talspersoner

Oslo, 27. april 2018

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Hulda Holtvedt, talsperson
Dato 28.04.18
Sak SST-10-18-111

grønn
ungdom

VALGKAMPSTRATEGI (DISKUSJON)

Bakgrunn

Sentralstyret har mulighet til å gå innspill på valgkampstrategien. Denne gangen skal vi diskutere delen om *ansvarsfordeling under valgkampen*. Det følger med et midlertidig kapittelutkast.

Ansvarsfordeling under valgkampen (grovutkast fra SVU)

Sentralstyret (SST) har det overordnede ansvaret for gjennomføring av valgkampen. Tidligere år har man også ansatt en egen valgkampkoordinator (VKK). I 2019 har Grønn Ungdom en fast ansatt fylkessekretær som allerede kjenner fylkene. Såfremt det er mulig bør fylkessekretær også fungere som valgkampkoordinator, evt. i utvidet stilling.

SVU foreslår at sentralstyret omorganiserer seg i valgkampen, for å sikre mest mulig kapasitet på viktige arbeidsoppgaver som kommunikasjon. Vi mener at noe av det lureste vi kan bruke penger på i valgkampen er mer kapasitet, da særlig på kommunikasjon. Vi foreslår to ulike løsninger:

- Det ansettes en kommunikasjonsrådgiver for den korte valgkampen
- Alle sentralstyremedlemmer får tilbud om å bli frikjøpt i den korte valgkampen for å jobbe 100% med Grønn Ungdom.

Ansvarsfordeling

Valgkampkoordinator (VKK) skal

- koordinere alle valgkamprelaterte oppgaver
- skolere valgkampansvarlige i fylkene
- ha ansvar for produksjon av materiell i samråd med sentralstyret, og distribuere dette til fylkene
- følge opp valgkampansvarlige i fylkene gjennom hele valgkampen, og være kontaktperson for spørsmål av organisatorisk karakter
- ha medansvar for sommerleir og andre valgkamprettede arrangementer mellom mars og oktober 2019

Talspersoner skal

- være synlige i media nasjonalt
- være synlige i Grønn Ungdoms nasjonale SoMe-kanaler
- delta i nasjonale debatter og på nasjonale arrangementer
- delta i skolevalgkamp i fylkene
- sitte i den nasjonale kommunikasjonsgruppa
- være støtteapparat for ungdomskandidater i spørsmål om mediehandtering
- representere Grønn Ungdom i Miljøpartiet De Grønnes sentrale organer så langt det lar seg gjøre

Generalsekretær skal

- sikre forsvarlig drift av Grønn Ungdom samt bemanne kontoret på vanlig vis gjennom hele valgkampen
- sitte med overordnet ansvar for krisehandtering
- være organisasjonens medieprofil i krisesituasjoner
- sikre at alle beslutningstakere og sentrale personer i Grønn Ungdoms valgkamp gjøres kjent med retningslinjer for krisesituasjoner
- sitte med overordnet ansvar for kommunikasjon med De Grønnes valgkampavdeling
- representere Grønn Ungdom i De Grønnes sentrale organer når talspersonene er forhindret i å møte

Sentralstyret skal

- revidere kommunikasjonsstrategien, og sørge for at den ferdigstilles innen februar 2019
- opprette og følge opp en mentorordning for ungdomskandidater under valgkampen
- skolere ungdomskandidater i tråd opplegget i som er skissert valgkampstrategien
- skolere fylkene i forkant av valgkampen, og gjennomføre arrangementer knyttet til skolering
- produsere og distribuere en skolevalg håndbok med tilhørende argumenthefte, basert på veivalgene i denne strategien
- produsere materiell
- drive nasjonalt kommunikasjonsarbeid på tradisjonelle og sosiale medier
- delta i skolevalgkamp i fylkene
- sikre mangfold og inkludering i valgkampen

(Kommunikasjonsrådgiver skal)

- Ha overordnet ansvar for Grønn Ungdoms sosiale medier-arbeid i den korte valgkampen
- Bistå kommunikasjonsgruppa med reaktivt innhold til tradisjonelle medier

Spørsmål til diskusjon

- Har du erfaringer fra tidligere valgkamper som SVU bør vite om når vi skriver dette kapittelet?
- Hva tenker du om å ansette en kommunikasjonsrådgiver kontra å tilby frikjøp av sentralstyremedlemmer i valgkampen?
- Hvilke oppgaver bør sentralstyret *ikke* ha i valgkampen?
- Hvor mye kan man kreve av sentralstyremedlemmer som jobber frivillig i valgkampen?
- Andre innspill?

Med vennlig hilsen

Hulda Holtvedt,
talsperson

Oslo, 26. april 2018

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Nora Heyerdahl, sentralstyremedlem
Dato 28.04.18
Sak SST-10-18-112

grønn
ungdom

NORSK KLIMAPOLITIKK

ANNO 2018

Bakgrunn

Per. 27.04.2018 har Energi- og miljøkomiteen på Stortinget innstilt på at *Klimastrategi for 2030 - norsk omstilling i europeisk samarbeid (Meld. St. 41 (2016-2017))*, populært kalt Klimameldingen, vedtas som Norges klimapolitikk for ikke-kvotepiktig sektor. Klimameldingen legger opp et løp for hvordan Norge skal nå 2030-målet om å kutte utslipp med 40% i ikke-kvotepiktig sektor, innenfor EUs klimasamarbeid.

Ordliste med forklaringer

Parisavtalen - Parisavtalen er en internasjonal avtale som skal passe på at verdens land klarer å begrense klimaendringene.

EU - Den europeiske union, EU, er en samarbeidsorganisasjon i Europa bestående av 28 medlemsland, med hovedsete i Brussel. Samarbeidet omfatter mye. EU samarbeider blant annet om å nå klimamålene i Parisavtalen.

EØS - Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) er et samarbeid inngått mellom Den europeiske union (EU) og tre av fire medlemsstater i Det europeiske frihandelsforbunds (EFTA). Det er EØS som knytter Norge til EU.

EFTA - europeiske frihandelsforbund, en europeisk økonomisk samarbeidsorganisasjon som består av Norge, Island, Liechtenstein og Sveits.

ETS - kvotepiktig sektor, hvor olje- og gassnæringen og mye av industrien inngår.

ESR - ikke-kvotepiktig sektor, hvor transport, jordbruk og andre kilder inngår.
Kvotepiktig sektor - de næringene som må kjøpe eller bli tildelt klimakvoter fra EUs kvotemarked for sine klimagassutslipp. Ikke-kvotepiktig sektor - de næringene som ikke må kjøpe klimakvoter for å betale for utslippene sine.

Innsatsfordelingsforordningen - Europaparlaments- og rådsforordning om bindende årlige reduksjoner i utslipp av klimagasser for 2021 til 2030 for EUs medlemsstater for å oppfylle forpliktelser under Parisavtalen. Innsatsfordelingsforordninger legger en plan for kutt i ikke-kvotepliktig sektor.

Fleksibilitetsmekanismer eller “loopholes” på Engelsk er ulike smutthull som har blitt forhandlet inn i innsatsfordelingsforordningen for at det skal være lettere for land å få godkjent kuttene sine. De gjør det mulig å godskrive kutt fra en sektor som kutt i en annen sektor osv.

LULUCF - sektoren med skog og andre landområder

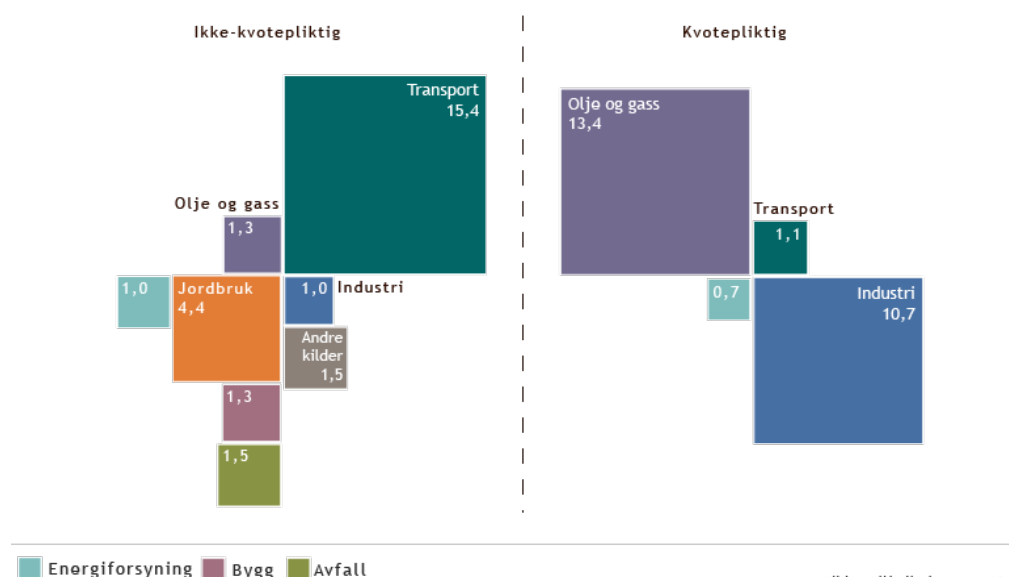
KAF - karbonavgift til fordeling

Drøfting

De nasjonale målene som alle land samlet har meldt inn som del av Paris-avtalen, vil kun dekke 25 prosent av det som må til for å nå målene i den samme avtalen, ifølge FNs klimakonvensjon.¹ Analytikere i Climate Action Tracker (CAT) har slått fast at den norske regjeringens nåværende politiske kurs ville ført til 3-4°C global oppvarming, dersom alle andre land fulgte vårt eksempel.² Med dette som bakgrunn mener saksbehandler at EUs målsetting om 43 prosent reduksjon i EU innen 2030 ikke er tilstrekkelig ambisiøst. Derfor er det viktig at Norge fører en offensiv klimapolitikk, og utnytter mulighetene for utslippskutt innenfor EUs innsatsfordelingsforordning maksimalt.

Norske utslipp av klimagasser i 2014

Utslipp til luft (millioner tonn CO₂-ekvivalenter)

Saksbehandler mener at Norge er nødt til å også kutte utslipp i kvotepliktig sektor på hjemmebane.
Kilde: WWF

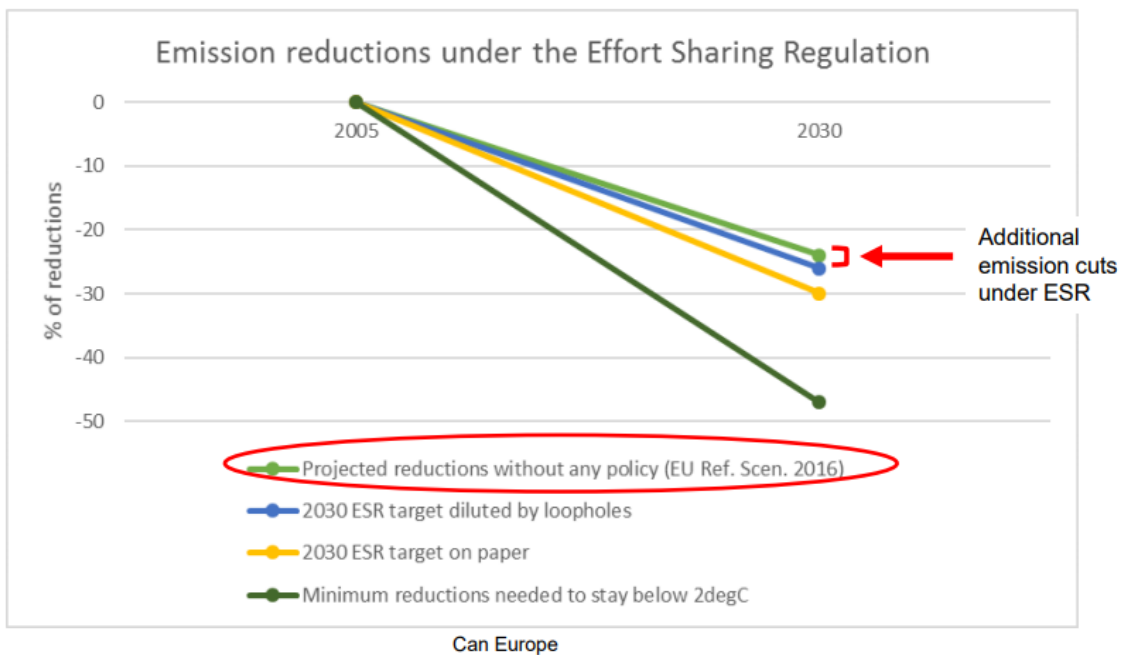
¹ INDC synteserapport: <https://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/07.pdf>

² <http://climateactiontracker.org>

Bruk av bilaterale avtaler

Regjeringen forslår i klimameldingen at Norge skal bruke bilaterale avtaler om kjøp av utslippsheter i EU-land for å nå klimamålene våre i ikke-kvotepiktig sektor. Slike avtaler vil kunne senke ambisjonsnivået på omstilling i Norge betydelig. Dette vil også gi Finansdepartementet mer makt over klimapolitikken og muligheter til å stanse gode klimatiltak fra energi- og miljøkomiteen.³

Bruk av slike avtaler vil bidra til at Norge ikke må investere i omstilling av våre største utslippsektorer nå. Selv om vi gjør det vi teknisk sett må for å oppfylle EUs mål, lar slike avtaler oss flytte utslippskuttene våre til andre land og sektorer. Dette er en utsetting av omstillingen til et nullutslippssamfunn. De Grønne er klare på at vi vil gjennomføre en omstilling så raskt som mulig, og derfor er det naturlig at vi ikke ønsker bruk av bilaterale avtaler om kjøp av utslippsheter.

18 22.03.2018

Illustrasjonen viser at differansen mellom utslippskuttene gitt "business as usual" og 2030 EUs utslippsmål for 2030 gitt fleksibilitetsmekanismer er svært liten. Kilde: WWF

Kvoteforføring mellom ETS og ESR

Fleksibilitetsmekanismer mellom kvotepiktig og ikke-kvotepiktig sektor gjør at Norge kan flytte klimautslipp mellom ETS og ESR sektor. Disse kan brukes for at vi skal nå EUs klimamål i en sektor, uten at det er i denne sektoren utslippskuttene faktisk skjer. Disse fleksibilitetsmekanismer brukes for å oppfylle EUs krav, samtidig som vi utsetter omstilling i Norge.

De Grønne vil ha omstilling her i Norge, nå. Da kan vi ikke støtte bruk av overføringsmekanismer mellom sektorene, som bidrar til at Norges utslippskutt ikke skjer i Norge og at vi sinker vår egen omstilling.

³ Ragnhild Waagard i WWF i foredrag om innsatsfordelingforordningen for Klima- og miljøutvalget, (April 2018)

LULUCF

EU skal oppfylle klimamålene sine som en del av Parisavtalen gjennom et klimarammeverk som inneholder tre sektorer; kvotepliktig sektor (ETS), ikke-kvotepliktig sektor (ESR) og LULUCF-sektoren, som er skog og andre landområder. EU har mål om at hvert land skal ha netto null utslipp fra LULUCF-sektoren⁴.

Det er flott at EU setter krav om netto nullutslipp fra LULUCF-sektoren. Dersom det skulle oppstå muligheter for å benytte EUs regelverk til å godskrive utslipp i ESR, fordi man lykkes med netto opptak i LULUCF, så vil det være å senke ambisjonene for kutt i ikke-kvotepliktig sektor. Saksbehandler mener at skogsregnskapet bør holdes utenfor utslippsregnskapet i ESR, slik at et en oppfølging av nullutslippskravene fra EU i LULUCF ikke skal påvirke ambisjonene til utslippskutt i ESR.

Klimabudsjetter i hele landet

I Oslo har det blitt innført et klimabudsjett som fordeler og tallfester klimagassutslippene i ulike sektorer. Målet med klimabudsjetter er å sikre at noen har ansvaret for utslippskuttene. De Grønne vil innføre klimabudsjett i alle kommuner, fylkeskommuner og statlige departementer.

Vi bør kreve større utslippskutt i departementene med de største utslippene. Da må vi gi Oljedepartementet, samferdselsdepartementet og fiske- og næringsdepartementet trangere klimabudsjetter, ettersom olje- og gassnæringen, industri og veitrafikk til sammen sto for over en tredjedel av alle norske utslipp i 2016⁵. Saksbehandler innstiller på at noen departementer bør kutte mer enn andre fordi det bør legges til grunn et prinsipp om at alle skal kutte utslipp med lik innsats, og ikke like mye CO₂. Da kan det være naturlig å kreve større utslippskutt i byer.

ROBEK ordning ved overskridelse av klimabudsjett

I dag tar staten kontroll over kommuner som er i økonomisk ubalanse ved at kommunene føres opp i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Når en kommune er oppført i ROBEK må den få godkjenning fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å kunne foreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leieavtaler, samt at lovligheten av budsjettvedtakene kontrolleres av departementet.⁶ Et alternativ er å opprette et tilsvarende register under klima- og miljøverndepartementet. Saksbehandler foreslår å gi staten den samme muligheten til å ta kontroll over kommuner som opptrer uansvarlig i klimapolitikken som i den økonomiske politikken.

Maksgrense for utslippsmengde i 2030

Stortinget må vedta en klar maksgrense for antall tonn klimagassutslipp som skal slippes ut fra norsk territorium i 2030. Dette vil gjøre det tydeligere for folk om myndighetene klarer å redusere utslippene på hjemmebane, ikke bare gjennom kvotemarkedet.

⁴ "LULUCF-forordningen" *Regjeringen.no* <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2016/okt/lulucf-forordningen/id2525483/>

⁵ "Norske utslipp av klimagasser" *Miljødirektoratet* <http://www.miljostatus.no/tema/klima/norske-klimagassutslipp/>

⁶ Register om betinget godkjenning og kontroll 29.08.2017 *Regjeringen.no* <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneekonomi/robek-2/id449305/>

Saksbehandler innstiller på at Grønn Ungdom vedtar et klimamål for 2030, som er at utslippene skal være redusert med 75 % fra 1990-nivå.

I 1990 slapp Norge ut 51,7 millioner tonn klimagasser totalt⁷. I 2016 var tallet 53,3 millioner tonn, en økning på 3 %. Dersom Norge skal redusere utslippene med 75 % fra 1990-nivå uten bruk av fleksible mekanismer, må maksgrensen på totale klimagassutslipp i 2030 være 12,925 millioner tonn.

Norges utslippsmål

Parisavtalens ambisiøse mål er at vi skal begrense oppvarmingen til 1,5 grader, men målene verdens land har meldt inn er langt unna å være ambisiøse nok til å oppfylle den. Derfor må Norge styrke sine klimamål i tråd med det avtalen legger opp til. Vi bør gå inn for at Norge skal bli et lavutslippssamfunn enda tidligere enn det klimaloven sier i dag.

Ifølge klimaloven skal Norge innen år 2030 redusere sine utslipp av klimagasser med 40 prosent fra referanseåret 1990, og innen år 2050 skal Norge redusere utslippene med 80 til 95 prosent. MDG ønsker på sin side å redusere utslippene fra norsk territorium med 60 prosent innen 2030 og 95 prosent innen 2050. Grønn Ungdom har i klimapolitisk plattform fra 2016 vedtatt at reduksjonen i 2030 skal være på 75 prosent i forhold til 1990-nivå.

GU bør vedta at Norge skal nå netto nullutslipp innen 2040. Dette vil være et mer ambisiøst mål enn både klimaloven og MDG har lagt opp til, og det vil signalisere at vi mener alvor med omstillingen av Norge til et lavutslippssamfunn. Målet er forenlig med 2030-målet vi allerede har vedtatt.

Sletting av klimakvoter

Kvotepreisen i EUs kvotesystem har i årevis vært for lav til å stimulere til reduserte utslipp. Årsaken er at det har vært et enormt overskudd av kvoter på markedet. EU har vedtatt å begynne på en prosess med sletting av kvoter. Denne slettingen vil først begynne fra 2023.

Sverige lanserte i 2016 et forslag om på egenhånd å kjøpe og slette store mengder klimakvoter, uten å inkludere dette i utslippsregnskapet sitt innenfor kvotesystemet⁸. Å slette kvoter betyr rett og slett å fjerne tillatelser til å forurense. Storebrand har gjort lignende tiltak tidligere⁹. Sverige droppet tiltaket i budsjettforslaget for 2018 etter at EU reformerte kvotesystemet sitt, men det er fortsatt mulig at dette kan være et effektivt tiltak for å forsterke kvotesystemet. Et argument mot sletting av kvoter er om disse pengene vil kunne komme bedre med andre steder.

⁷ SSB: "Utslipp av klimagasser" (se tabell 4). <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/statistikker/klimagassn>

⁸ Pressemelding fra Sveriges regjering om "Utslappsbromsen": <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/07/ny-politik-for-utslappsratter-ger-reella-utslappsminskningar-och-satter-press-pa-eu/>

⁹ <https://www.storebrand.no/smartere-valg/artikkel/barekraft/storebrand-hindrer-forurensende-industri-i-a-kjope-seg-fri>

Derfor innstiller saksbehandler på at Grønn Ungdom bør vedta at Norge skal undersøke hva klimaeffekten av å kjøpe inn og slette store mengder klimakvoter etter modell av den svenske regjeringens program "Utslääpsbromsen" vil være.

Kontrollorgan fra EU

EFTAs overvåkningsorgan, ESA, har som funksjon å kontrollere at EFTA landene gjennomfører og følger avtaler fra EU gjennom sitt lovverk. Det har til nå vært uklart om ESA får kontrollfunksjon fra EUs side i avtalen mellom Norge og EU om innsatsforordningen.

I avtalen mellom Norge og EU har Norge vedtatt å gjøre kutt i ikke-kvotepliktig sektor og å kunne rapportere dette. Ved å bruke ESA som et kontrollorgan fra EUs side i denne avtalen vil det legges mer press på at Norge følger opp målene som er satt i innsatsforordningen. Norge vil da måtte følge opp målene fra EU ikke bare for å kunne rapportere utslippskutt, men og for å kunne vise disse ved en eventuell kontroll. Når Norge blir presset av EU til å følge de satte målene fører det til at stortinget og regjeringen må jobbe nøyere med innsatsforordningen, noe som kan føre til et bedre og mer gjennomtenkt klimapolitisk resultat.

Merking av klimafiendtlige produkter

I kampen for å redde miljøet er det viktig at staten tar eget ansvar, men det er også viktig at den legger til rette for at enkeltpersoner skal kunne gjøre flere bærekraftige og miljøvennlige valg i hverdagen. En måte å gjøre dette på er å opprette en merking av klimafiendtlige produkter.

I dag har man flere merkinger som forteller forbrukeren om forskjellige produkter er miljøvennlige. Det man mangler er en statlig påkrevd merking av klimafiendtlige produkter og reklame for disse, som for eksempel flyreiser. En slik merking vil informere forbrukeren om hvilke produkter og tjenester som bidrar til for eksempel økt utslipp av klimagasser. Merkingen vil gjennom dette gjøre det lettere for forbrukeren å gjøre mindre klimafiendtlige valg. Ved å opprette en statlig, universelt påkrevd merking for klimafiendtlige produkter vill man gi forbrukeren et godt grunnlag for å velge mer miljøvennlig og skape en større bevissthet rundt hvilke produkter som er klimafiendtlige.

I sammenheng med en merking av klimafiendtlige produkter kan man og gjøre forhandleren pliktig til å informere forbrukeren om hvor stort utslipp av CO₂ det enkelte produktet står for. Dette vil gi forbrukeren enda større grunnlag for å gjøre et velinformert valg, for eksempel mellom to klimafiendtlige produkter.

CO₂-avgift

CO₂-avgift er en avgift på utslipp av karbondioksid (CO₂). Det er et populært og effektivt virkemiddel i klimapolitikken, som bygger på et prinsipp om at forurenser skal betale. Historisk har karbonpris vært en viktig sak for Norge i klimapolitikken, både hjemme og i internasjonale forhandlinger. I dag har 80% av norske klimagassutslipp en karbonpris enten gjennom en avgift, gjennom en plikt til å kjøpe klimakvoter, eller begge deler.¹⁰ Enkelte sektorer er unntatt fra avgiften, bl.a. jordbruk, mens en del andre

¹⁰ Karbonavgift til fordeling. SV.no <https://www.sv.no/programarbeid/karbonavgift-til-fordeling/>

bransjer har redusert avgift.¹¹ I dag er det altså slik at ulike næringer betaler ulike CO₂-avgifter. I klimameldingen legges det opp til en lik CO₂-avgift i alle bransjene i ikke-kvotepiktig sektor.¹² Det står at «dersom CO₂-avgiften ikke vurderes å være et tilstrekkelig eller hensiktsmessig virkemiddel, vurderes andre virkemidler, som gir tilsvarende sterke insentiver, herunder direkte regulering gjennom forurensningsloven eller frivillige avtaler». Miljøorganisasjonene bak høringsuttalelsen "Fellesinnspill til klimameldingen" (bla. Naturvernforbundet, WWF, Bellona og FIVH) mener at en slik CO₂-avgift må benyttes i kombinasjon med andre nasjonale tiltak og virkemidler for å sikre teknologiutvikling og omstilling i disse sektorene. I følge WWF er det fare for at en lik CO₂-avgift vil kunne virke som en hvilepute, og saksbehandler presiserer at den ikke må stå i veien for andre virkemidler.

I arbeidsprogrammet til MDG står det at man vil øke CO₂-avgiften på fossil energibruk betydelig og gjøre den lik for alle sektorer i samfunnet. Naturvernforbundet har foreslått at CO₂-avgiften må økes til minst 1500 kroner/tonn i 2020. De mener at det første skrittet på veien bør være å doble den i statsbudsjettet for 2019 sammenlignet med i statsbudsjettet for 2018.

Karbonavgift til fordeling - KAF

I Miljøpartiet De Grønnes arbeidsprogram står det at man vil innføre en ordning med klimabelønningen KAF (Klimaavgift til folket), der inntektene fra enkelte miljøavgifter, som for eksempel økte bensinavgifter, deles direkte ut igjen med en lik sum til alle innbyggere. Tidligere har De Grønne foreslått at man kan samle inn 5,2 milliarder kroner ved hjelp av en slik avgift, vil alle 5,2 millioner nordmenn få 1000 kroner hver.¹³ Saksbehandler mener at beløpet, for å ha en reell positiv effekt på svakerestiltes økonomi, bør være betydelig høyere og innstiller på at Grønn Ungdom skal gå inn for å samle inn 26 milliarder kroner.

Tanken bak forslaget er at de som forurenser og bidrar til å ødelegge jorda skal betale en kompensasjon til dem som ikke forurenser. Grunnen til at mange på tvers av hele det politiske spekteret har vært begeistret for KAF er at man på den ene siden lar forurenser betale, og på den andre sider sørger for at mennesker uten mye penger, og alle andre som ikke forurenser, vinner på ordningen. Dette kan bidra til større oppslutning om klimapolitikken, og slå beina under retorikk som stempler klimapolitikk som usosial.

Den praktiske innføring av KAF kan by på problemer. Én fare er at det blir for byråkratisk. Både øremerking av avgifter, beregningen av avgiftene og det å få betalt ut penger til alle som ikke skatter, kan kreve mye tid og mange penger. Et argument mot KAF kan være at registreringen av utslipp vil kunne by på noen personvernutfordringer. Saksbehandler innstiller på en innføring av KAF, og påpeker at det er denne typen

¹¹ Kallbekken, Steffen & Bryhni, Inge. (2017, 6. juli). Co2 Avgift. I Store norske leksikon. Hentet 24. april 2018 fra <https://snl.no/CO2-avgift>.

¹²Fellesinnspill til klimameldingen https://d1r1r1zyrd4ly69.cloudfront.net/downloads/fellesinnspill_klimameldingen_feb_2018_final_002_.pdf lastet ned den 26.04.2018

¹³ Færaas, Arild. (11.06.2016) Miljøpartiet de Grønne vil ha ny klimaavgift som skal gå rett tilbake i lommeboken din. *Aftenposten.no* <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/QyJX/Miljopartiet-de-Gronne-vil-ha-ny-klimaavgift-som-skal-ga-rett-tilbake-i-lommeboken-din>

ambisiøs og inspirerende klimapolitikk som mangler i den konservative regjeringens melding.

Olja

Oljeindustrien har et historisk ansvar for å kutte mye utslipp. Både oljenæringen og norsk olje som brennes i Norge og utlandet fører til svært store klimagassutslipp. Da er det pinlig at oljeindustrien ikke er nevnt i klimameldingen. Staten bør sette krav om store utslippskutt i oljeindustrien. Forøvrig bør staten utvikle oljeindustrien og satse på fornybar energi og grønne næringer, i tråd med De Grønnes Arbeidsprogram.

Saksbehandlers konklusjon

Klimapolitikken lagt fram i klimameldingen har ikke tilstrekkelige tiltak for å kutte norske utslipp, men baserer seg på å kjøpe klimakvoter fra andre land og bruke fleksibilitetsmekanismer for å nå klimamålene til EU, uten å faktisk kutte utslipp i Norge i tilstrekkelig grad. Grønn Ungdom bør ikke støtte denne bruken, men mene at Norge skal innføre en rekke tiltak for å kutte utslipp i Norge. Det er viktig at vi er "på ballen" i denne saken, fordi den er *avgjørende* for Norges klimapolitikk fram mot 2030.

Punkter til diskusjon

- Skal klimabudsjettene til kommuner med stor befolkning være trangere eller like trange som andre kommuner sine?
- Skal staten utrede effekten av å kjøpe opp og slette klimakvoter fra EUs kvotemarked, eller bør vi heller bruke ressurser på andre klimatiltak?
- Vil vi frata Finansdepartementet muligheten til å bruke fleksibiliteter, selv om dette kan ha uheldige effekter for næringslivet?
- En flat CO₂-avgift vil smerte blant annet jordbruket betydelig, noe som kan være en utfordring for vår selvforsyning. Er det riktig at CO₂-avgiften skal være flat?

Forslag til vedtak

F1: Resolusjonen vedtas slik den foreligger, etter votering mellom alternativer.

Med vennlig hilsen, på vegne av Klima- og miljøutvalget

Nora Heyerdahl,
sentralstyremedlem

Oslo, 26. april 2018

STORTINGETS KLIMAMELDING

AVLYSER NØDVENDIG KLIMAOMSTILLING PÅ HJEMMEBANE!

Per. 27.04.2018 har Energi- og miljøkomiteen på Stortinget innstilt på at *Klimastrategi for 2030 - norsk omstilling i europeisk samarbeid (Meld. St. 41 (2016-2017))*, populært kalt Klimameldingen vedtas som Norges plan for å nå Paris-målene sammen med EU. Vi nevner noen tiltak og perspektiver som ikke står omtalt i klimameldingen, fordi vi mener at de, og mange andre, burde vært nevnt. Resolusjonen sier noe om hvordan norsk klimapolitikk ville ha sett ut dersom Grønn Ungdom fikk bestemme.

Klimameldingen legger opp et løp for hvordan Norge skal nå 2030-målet om å kutte utslipp med 40% i ikke-kvotepliktig sektor, innenfor EUs klimasamarbeid. Politikken beskrevet legger mye vekt på å bruke fleksibilitetsmekanismer i EUs regelverk, som kompensasjon for kutt på hjemmebane.

Grønn Ungdom mener at utslippskuttene vi har forpliktet oss til i samarbeid med EU skal skje i Norge. Derfor skal ikke Norge bruke fleksibilitetsmekanismer for å nå 2030-målene våre, men innføre klimatiltak som alene kan redusere norske klimagassutslipp tilstrekkelig for å nå dem. I tillegg ser vi positivt på at Norge kjøpe kvoter for å i gang grønn omstilling i Europa, og vil gjerne støtte forslag som innebærer å bidra til klimaomstilling i andre EU-land. Grønn Ungdom mener imidlertid at Norge har et så stort historisk ansvar for å kutte utslipp, at tiltak for kutt hjemme og kutt i utlandet må skje parallelt.

Grønn Ungdom mener at:

- Norge ikke skal bruke bilaterale avtaler om kjøp av utslippsenheter for ikke-kvotepliktig sektor i EU-land som erstatning for utslippsreduksjoner i Norge.
- Norge skal ikke benytte seg av muligheten til å overføre kvoter mellom ETS og ikke-kvotepliktig sektor.
- Norge skal holde utslippsregnskapet i LULUCF og ESR adskilt.
- Staten skal stille krav om at det innføres klimabudsjetter og -regnskap i alle kommuner, fylkeskommuner og statlige departementer, samt tallfeste hvor mye

klimagasser som kan slippes ut hvor. Oljedepartementet, samferdselsdepartementet og nærings- og fiskeridepartementet skal kutte mye utslipp og ha trangere klimabudsjetter. *Alternativ 1:* Kommuner med stor befolkning skal slippe ut færre CO₂-ekvivalenter per person. *Alternativ 2:* Ikke nevne hvor stort ansvar små og store kommuner har.

- Utrede mulighet for å kontrollere kommuner og regioner som ikke følger opp klimabudsjettene sine, på samme måte som i den økonomiske politikken, ved at ROBEK eller et tilsvarende organ i klima- og miljødepartementet utvides til også å kontrollere klimabudsjetter.
- Det er nødvendig at Stortinget vedtar en klar maksgrense for antall tonn klimagassutslipp som skal slippes ut fra norsk territorium i 2030. *Alternativ 1:* Ikke spesifisere hva denne må være. *Alternativ 2:* Grønn Ungdom anbefaler Stortinget at denne grensen settes til 12,925 millioner tonn.
- Norge skal nå netto nullutslipp innen 2040.
- Norge skal undersøke hva klimaeffekten av å kjøpe inn og slette store mengder klimakvoter etter modell av den svenske regjeringens program ”Utsläppsbronsen” vil være, kjøpe opp kvoter dersom dette vurderes som et effektivt tiltak.
- Staten går inn for at ESA og EFTA bør ha en kontrollfunksjon fra EU sin side i avtalen mellom Norge og EU om innsatsfordelingsfordningen, for å presse Norge til å skape god og varende politikk knyttet til denne avtalen.
- Norge bør opprette en statlig merking av klimafiendtlige produkter og reklame for klimafiendtlige produkter. En slik merking bør informere forbrukeren om hvor stort utslipp av CO₂ det enkelte produktet står for.
- Det må utvikles et mer effektivt og koordinert virkemiddelapparat på klimaområdet der viktige virkemidler som Innovasjon Norges miljøteknologiordning, Forskningsrådets klimateknologiprogrammer og Enova ses i sammenheng.
- Norge bør øke CO₂-avgiften på fossil energibruk betydelig og gjøre den lik for alle sektorer i samfunnet.
- CO₂-avgiften må settes til minst 1500 kroner/tonn i 2020. Det første skrittet på veien bør være å minst doble den i statsbudsjettet for 2019 sammenlignet med i statsbudsjettet for 2018.
- Norge bør innføre en ordning med karbonavgift til fordeling, som kommer de svakeste til gode. Grønn Ungdom foreslås at avgiftene settes til et nivå der man samler inn 26 milliarder kroner, og hver nordmann får 5000 kroner hvert år.

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Teodor Bruu, internasjonal kontakt
Dato 28.04.18
Sak SST-10-18-113

grønn
ungdom

RESOLUSJON: LEGG NED KYLLINGPRODUKSJONEN I NORGE

Bakgrunn

Undertegnede har utarbeidet en resolusjon om avvikling av norsk kyllingproduksjon. Den vil redegjøres for nedenunder.

Hvorfor legge ned kyllingproduksjonen?

Mange års kamp mot norsk pelsindustri holder på å bli vunnet. Som det progressive dyrevernpartet vi er, er det da på tide å heve blikket videre. Vi burde være i forkant av de andre partiene. Hvilke kamper skal vi ta nå?

Det er mange gode grunner til at kyllingindustrien burde være neste industri ut. For det første er det den landbruksnæringen som forårsaker uverdige liv og lidelse til klart flest individer, målt rent kvanitativt. Rundt 65 millioner slaktekyllinger produseres årlig. Til sammenligning produseres det rundt 1 million slaktekyr, 1 million sauer og 1,5 million svin.

For det andre: Den industrielle produksjonen av kyllinger fører med seg spesielt dårlig dyrevelferd. Det har blitt avlet frem kyllingraser som knapt klarer å bære sin egen vekt og derfor lever under store smerter, og kyllingene tilbringer gjerne hele livet innendørs i industrihaller som ikke tillater dem å leve ut sine artstypiske behov. Listen over mangler i industrikyllingenes liv er lang, og selv om lovgivingen på dyrevelferd har blitt skjerpet, kan man argumentere for at den aldri vil kunne bli skjerpet i nærheten av nok til at industrien i sin helhet vil kunne forsvares.

For det tredje: Mange argumenterer for at norsk landbruk er viktig fordi det 1) gjør nytte av ressurser, som gress, som mennesker uansett ikke kan spise, 2) tar i bruk det norske kulturlandskapet og 3) bidrar til økt selvforsyningsgrad.

Alle disse fordelene med norsk landbruk kan argumenteres for å ikke gjelde kyllingindustrien. Kylling fores kun på kraftfôr. Kraftfôr er mat som mennesker også kan spise, i motsetning til for eksempel gress, som til større grad er en del av kostholdet til kuer og sauer. Å produsere mat av dyr fødd opp på menneskemat, er dårlig ressursforvaltning, også i et klimaperspektiv, og svekker selvforsyningsgraden. I underkant av halvparten av kraftfôret norske kyllinger spiser, er dessuten importert fra områder i verden med avskogingsutfordringer. Også, kyllingindustrien foregår innendørs i industribygg og bidrar derfor heller ikke direkte til opprettholdelse av norsk kulturlandskap.

Hvorfor ikke legge ned kyllingproduksjonen?

Det er klart det finnes motforestillinger:

- En omstilling fra kyllingproduksjon til annen produksjon vil være dyr. Mange bønder har allerede investert tungt i kyllingproduksjonslokaler.
- Det er rundt 500 kyllingfarmer i Norge, med omtrent like mange bønder. Dette er arbeidsplasser som må erstattes. Det er både dyrt og upopulært, og også andre bønder vil kunne føle seg utsatt av slike vedtak fattet mot deler av næringen. Noen vil si at det ikke er utpreget distriktsvennlig å legge ned kyllingproduksjonen i Norge.
- Selv om kyllingproduksjon ikke er bra i et klimaperspektiv, er det større CO₂-utslipp knyttet til produksjon av både svine-, storfe og fårekjøtt. Det kan gjøre at argumentene for klima, ressursforvaltning, og kanskje også selvforsyning, er enda mer gjeldende for disse tre industriene.
- Man kan også velge å ikke kjøpe dyrevelferdsargumentene, enten fordi man mener kyllingers egenverdi ivaretas tilstrekkelig av dagens system, eller fordi man mener en slik dyrevelferd er innenfor reformrekkevidde. Man kan også hevde at det er andre viktigere dyrevelferdskamper i norsk landbruk, og at vi burde ta kampen for grisene, kuene, sauene eller fiskene først.

Om de ulike linjene i dyrevernpolitikken

Følgende er et utdrag fra bakgrunnsdelen i sakspapirene som ble skrevet i forbindelse med at landsstyret behandlet dyrevernpolitisk plattform i 2016:

Verdilinje

Rune Ellefsen tegner opp fire diskurser i dyrevelferdsdebatten i sin bok «Med lov til å pine om bruk og beskyttelse av dyr»: Kritikkdiskursen, reguleringsdiskursen, dyrerettighetsdiskursen og dyreproduksjonsdiskursen.

Kritikkdiskursen kjennetegnes ved at det uttrykkes skepsis til måten dyr behandles på innen industrialisert husdyrhold, men uten at spørsmål om dyrs rett til liv og den generelle legitimiteten i dagens produksjonsdyrhold problematisere

Reguleringsdiskursen kjennetegnes ved en forståelse av regulering av dyrehold innen de rammene som er satt av forskrifter og bestemmelser.

Dyrerettighetsdiskursen kjennetegnes ved at det stilles grunnleggende prinsipielle spørsmål om dyrs status i samfunnet og i gjeldende lovverk.

Dyreproduksjonsdiskursen kjennetegnes ved fokuset på praktiske og økonomiske konsekvenser av dyrevelferdsloven for næringen som driver industrielt husdyrhold.

Miljøpartiet De Grønne har tradisjonelt lagt seg på mer eller mindre samme linje som Dyrevernulliansen, der vi stiller spørsmål rundt dyrs status i samfunnet, mener at dyr har rett til ikke å bli påført pine og kritiserer dagens dyrehold. Vi ønsker derimot ikke å legge ned dyrehold i landbruket og mener ikke at dyr har rett til liv.

Med det det forslaget til resolusjon som har innstilles på, legger man seg altså på en strengere linje enn det Miljøpartiet De Grønne gjør i sitt program og som også Grønn Ungdom gjorde i sin nå ikke-gjeldene dyrevernpolitiske plattform i 2016. Denne resolusjonen legger seg heller på noe i nærheten av dyrerettighetsdiskursen.

Punkter til diskusjon

- Er dette god politikk?
- Er det strategisk lurt å komme med en slik uttalelse? Vil vi støte fra oss folk vi ikke vil støte fra oss? Vil vi trekke til oss folk vi vil trekke til oss?
- Tør vi være så radikale? Burde vi heller være enda hardere på reformlinja? Hvilken linje (se over) burde vi generelt legge oss på i dyrevernpolitikken?
- Burde vi åpne for ikke-industriell eller økologisk kyllingproduksjon?
- Burde vi innlemme andre dyr i resolusjonen? Gå løs på svinproduksjonen i samme slengen? Kalkun?
- Det sies ingen ting om verpehøner og eggproduksjon i denne resolusjonen. Med rette?
- Hva burde vi gjøre med kyllingfabrikkene?
- Bør vi si noe om hva vi ønsker sekundært?
- Bør vi også forby import? Eller vil det skape et svartemarked? Øke tollmur?
- Bør resolusjonen omtale tiltak for redusert *forbruk* av kyllingprodukter?

Saksbehandlers konklusjon

Det er saksbehandlers konklusjon at vi bør tørre å vedta en såpass progressiv dyrevelferdspolitik. Et slikt vedtak vil kunne være med på å flytte den norske landbruksdebatten, og man kan tenke seg at muligheten for gjennomslag på sikt er større om vi kritiserer enkeltindustrier, heller enn om vi går bredt ut og er enda hardere mot helheten av kjøttindustrien. Et slikt vedtak om kyllingindustrien kunne få mye oppmerksomhet, og vi vil befeste rollen som en framoverlent organisasjon.

Saksbehandler vil også hevde at debatt om kontroversiell politikk og om politikk organisasjonen ikke nødvendigvis er unisont enig i, er sunt for organisasjonen. Undertegnede oppfordrer derfor de sentralstyremedlemmene som skulle være imot resolusjonen til å likevel oversende den til LS-2, med eventuelle dissenser.

Forslag til vedtak

F1: Resolusjonen «Legg ned kyllingproduksjonen i Norge» vedtas slik den foreligger og oversendes LS-2-18

Med vennlig hilsen

Teodor Nordenstrøm Bruu,
Internasjonal kontakt

Oslo, 25.04.18

LEGG NED NORSK KYLLINGPRODUKSJON

Kyllingnæringen er den landbruksnæringen i landet som omfatter klart flest individer, rundt 65 millioner dyr årlig. Disse lever korte, smertefulle liv innendørs i store haller der de behandles som rullebåndsobjekter uten iboende verdi. En slik industri hører ikke et sivilisert samfunn til.

I tillegg: Norske kyllinger føes opp på klimafiendtlig kraftfôr. Nesten halvparten importeres fra avskogingsområder i Sør-Amerika, og resten produseres i Norge på områder som burde brukes til å dyrke menneskemat.

Kyllingproduksjon er derfor dårlig både i et selvforsyningsperspektiv og i et klimaperspektiv, og bidrar heller ikke til å ta det norske kulturlandskapet i bruk. Vi burde legge ned den uetiske kyllingproduksjonen og erstatte den med et mer fremtidsrettet, klimavennlig og snilt landbruk.

Grønn Ungdom mener derfor at:

- Industriell produksjon av slaktekylling bør legges ned. Sekundært bør alle subsidier og tilskudd til kyllingindustrien kuttes helt, og statlig og kommersiell markedsføring av kyllingprodukter bør stanses og forbys.
- Bønder bør tildeles omstillingsmidler til å omgjøre dagens kyllingfabrikker til for eksempel vertikale landbrukshaller for produksjon av vegetabilsk mat
- Import av industrielle kyllingprodukter bør forbys

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Hulda Holtvedt, talsperson
Dato 28.04.18
Sak SST-10-18-114

grønn
ungdom

NEI TIL MENNESKEFIENDTLIG REKLAME

Bakgrunn

Denne resolusjonen handler om kroppspress og reklame. For å sette dette tiltakene i kontekst, kommer det først en del bakgrunnsinformasjon om kroppspress og reklame, deretter en drøfting av tiltakene som er foreslått. Du trenger ikke lese hele bakgrunnsdelen hvis du synes den er utålelig kjedelig.

Hva er kroppspress?

Kroppspress oppstår når ytre faktorer påvirker tankemønstre og selvfølelse slik at man føler at ens eget utseende ikke er godt nok. Mat, trening, kroppsfasong, vekt og mål kan bli viktig i hverdagen for den som opplever kroppspress. Blant alle former for stress og press er kroppspress viktig å løfte fram, fordi det er dårlig for folkehelsen og kan være veldig ødeleggende for enkeltmenneskers liv.

Aktuelt nå?

Kroppspress blant unge får økende oppmerksomhet i offentligheten. Flere bloggere og opinionsledere har i det siste blitt stilt til ansvar for det utilbørlige presset de påfører sine unge tilhengere¹⁴. Press lanserte nylig en rapport om kroppspress blant unge, med medfølgende anbefalinger til politikerne¹⁵. Flere politikere har allerede tatt saken i egne hender, og bystyrene i både Oslo og Trondheim har vedtatt forbud mot retusjert reklame for å bøte på kroppspresset.¹⁶

Forekomst av kroppspress blant unge i dag

Det har blitt gjort både internasjonal og norsk forskning på kroppspress. En rapport fra Verdens helseorganisasjon¹⁷, som har sett på trivsel og helse blant barn i ulike europeiske land, viser at forekomsten er noe større blant jenter enn

¹⁴ NRK Debatten, 08.03.2018

¹⁵ Press. 2018. *Prosjekt perfekt*.

¹⁶ Mordt, Henriette. 22.03.2018. *Oslo vil ikke ha retusjert reklame*. NRK.

<https://www.nrk.no/ostlandssendingen/oslo-vil-ikke-ha-retusjert-reklame-1.13974919>

¹⁷ Verdens helseorganisasjon. 2014. *Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being*.

blant gutter, selv om problemet absolutt rammer begge kjønn. Ifølge rapporten føler én av fem norske 11-årige jenter seg for tykke. Blant 15-åringer er tallene høyere: Halvparten av femtenårige jenter føler seg for tykke – dette til tross for at kun 9% av norske jenter er overvektige ved den alderen. Norge rangerer på 12. plass over land i Europa hvor unge føler seg for tykke¹⁸.

Andre undersøkelser viser litt andre resultater. Ifølge en rapport fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA¹⁹ er 24% av jentene svært eller litt misfornøyd med egen kropp (undersøkelsen ble gjort blant tiendeklassinger i Oslo). I Press sin egen undersøkelse, gjort i forbindelse med *Prosjekt perfekt*, oppgir 68% av jentene at de vil endre på noe med eget utseende, mens 43% av ungdommene (begge kjønn) oppgir at de kjenner på kroppspress i hverdagen.

Kroppspress og psykiske lidelser

Negativt kroppsbilde har tidligere vist seg å ofte være koblet til overvekt²⁰. Overvekt har på sin side vist seg å være en viktig faktor i utviklingen av lav selvfølelse, spiseproblemer og depresjon²¹. Som vi vet er det imidlertid ikke bare overvektige ungdommer som har et negativt kroppsbilde, og kroppspress handler dessuten om mange flere skjønnhetsidealer enn vekt.

Sammenhengen mellom kroppspress og dårlig psykisk helse er godt dokumentert²². Tidligere nevnte NOVAs rapport har sett på korrelasjonen mellom depressive symptomer og misnøye med egen kropp, og viser en synlig sammenheng for begge kjønn, men spesielt sterk for jenter.

Kroppspress svekker folkehelsen ved å bidra til dårligere psykisk helse for et stort antall unge. Det er derimot ikke belegg for å hevde at det er en direkte sammenheng mellom økende kroppspress og alvorlige og komplekse spiseforstyrrelser, selv om kroppspress og kultur vitterlig kan være *risikofaktorer* for utvikling av slike sykdommer²³.

Reklame og kroppspress

Det finnes ikke mye forskning på de strukturelle og bakenforliggende årsakene til kroppspress. Det finnes derimot studier som påviser en sammenheng mellom kroppspress og enkelte påvirkningsfaktorer: Media, internett, jevnaldrende, familie og reklame er kanaler som påvirker ungdoms kroppsbilde²⁴. Mye av dette er vanskelig for politikerne å kontrollere, uten å trække over ytringsfrihetens eller

¹⁸ ¹⁸ Verdens helseorganisasjon. 2014. *Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being*.

¹⁹NOVA. 2017. Stress og press blant ungdom. Rapportnummer 06/17.

²⁰ Kvalem, 2007, s. 33

²¹ Kvalem, 2007, s.33

²² 36 Fløtnes, Nilsen & Augestad, 2011, Jónsdóttir et al., 2008, Kvalem & Wichstrøm, 2007, Stice & Bearman, 2001, s. 159

²³ Sara Hammer, Vilde Imeland. 22.06.15. Økt kroppspress har ingen sammenheng med anoreksi. *Natt&Dag*.

²⁴ ²⁴ Press. 2018. *Prosjekt perfekt*.

privatlivets grenser. Men reklame kan vi i stor grad kontrollere. En rapport fra HiOA i 2014 konstaterer at ungdommer flest oppgir reklame som en stor eller den største årsaken til kroppspress²⁵.

Reklame rettet mot barn

Reklame rettet mot barn er lovlig, men det finnes en del regler for hvordan man kan markedsføre mot barn. Det er for eksempel forbud mot direkte kjøpsoppfordring. Det rettslige grunnlaget for dette finner vi både i EU-lovgivningen og i den norske markedsføringsloven.

Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2005/29/EF av 11. mai 2005 forbyr "urimelig handelspraksis", jf. artikkel 5. Det er utarbeidet en "svarteliste" med former for handelspraksis som under alle omstendigheter er urimelige og forbudt. Punkt 28 slår fast at det er forbudt med reklame som inneholder "direkte oppfordringer til barn om å kjøpe annonserte produkter"²⁶.

Som følge av dette EU-direktivet ble den norske markedsføringsloven endret i 2009, og er nå litt strengere enn det europeiske regelverket. § 20 i markedsføringsloven konstaterer følgende: "Ved vurderingen av om en handelspraksis er urimelig skal det legges vekt på om handelspraksisen er særskilt rettet mot barn. Selv om handelspraksisen ikke er særskilt rettet mot barn, skal det legges vekt på om den, på grunn av art eller produkt, er egnet til å påvirke barn, og om den næringsdrivende kan forventes å forutse barns særlige sårbarhet for praksisen"²⁷.

Det er en kjent sak at barn og unge likevel er målgruppen for, eller blir påvirket av, et stort omfang av reklame.

Kosmetisk kirurgi

Et eksempel på reklame som gjerne kan rette seg mot et ungt publikum, er reklame for kosmetisk kirurgi²⁸. Kosmetisk kirurgi er en gren av plastisk kirurgi der hensikten er å forme kroppen og forandre utseendet etter kulturelle skjønnhetsidealer. Betegnelsen kosmetisk kirurgi blir ofte brukt når det ikke foreligger ytre skader, misdannelser eller medisinske forhold som begrunnelse for operasjonen. De vanligste kosmetiske inngrepene er brystforstørrelse, fettsuging og øyelokksoperasjoner. Andre eksempler er intimkirurgi, leppefyll og ansiktsløft.

²⁵ Rysst og Roos, 2014. Retusjert reklame og kroppspress. Rapportnr. 1/2014.

²⁶ Forbrukertilsynet, 2018. Forbrukertilsynets veiledning om handelspraksis overfor barn og unge. <https://www.forbrukertilsynet.no/lov-og-rett/veiledninger-og-retningslinjer/forbrukerombudets-veiledning-handelspraksis-overfor-barn-unge>

²⁷ Lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven). 09.01.2009.

²⁸ Wernesens, Camilla. 09.03.18. Forbrukertilsynet reagerer på leppefyllreklame hos bloggere. *NRK*.

Selv om kosmetisk kirurgi er mye omtalt i media, vet vi lite om hvem og hvor mange som legger seg under kniven. Kosmetiske inngrep må man betale for selv, og det er ikke noe krav om at slike privatfinansierte operasjoner skal registreres. Tall fra levekårsundersøkelsen i 2008 viser at nærmere 5 prosent i alderen 18-65 år, 7 prosent kvinner og 3 prosent menn, hadde fått utført en kosmetisk operasjon²⁹. Mange flere har vurdert det³⁰. Menn som legger seg under kniven, ser ut til å være en helsemessig ressurssterk gruppe. Kvinnene, derimot, har dårligere fysisk og psykisk helse³¹.

Forskrift om markedsføring for kosmetiske inngrep konstaterer at slik markedsføring” ikke skal utformes på en måte som er egnet til å virke støtende eller krenkende eller som spiller på folks lyter eller fordommer mot normale kroppsvariasjoner”. Spørsmålet blir om man i det hele tatt kan reklamere for kosmetisk kirurgi uten å spille på kulturelle skjønnhetsidealer.

Retusjert reklame

Ungdommer er stort sett enige om at retusjert reklame er negativt³². Flere byer har allerede vedtatt forbud mot eller påbud om merking av retusjert reklame³³ på kommunens reklameflater. Lokalpolitikere har imidlertid bare makt over en bitteliten del av reklamemarkedet. Dersom man ønsker generelle restriksjoner på retusjert reklame, må dette gjøres på nasjonalt nivå.

Reklame på Internett

Internett tar over mer og mer av reklamemarkedet. Markedsføringsloven er ikke tilpasset en virkelighet der det er superlett å nå ut til mange mennesker sin via sosiale medier. Gjennom sosiale medier er det mye reklame som ikke er rettet direkte mot barn og unge, men som likevel når ut til barn og unge. Det beste eksempelet her er kanskje bloggerne og opinionsledere som gjerne har veldig unge følgere. Press anbefaler at markedsføringsloven styrkes med felles retningslinjer for kommersielle aktører på sosiale medier.

²⁹ Ramm, von Soest. 2011. 5 prosent har lagt seg under kniven. *Samfunnsspeilet*, SSB. Rapportnr. 2-2011.

³⁰ ³⁰ Ramm, von Soest. 2011. 5 prosent har lagt seg under kniven. *Samfunnsspeilet*, SSB. Rapportnr. 2-2011.

³¹ ³¹ Ramm, von Soest. 2011. 5 prosent har lagt seg under kniven. *Samfunnsspeilet*, SSB. Rapportnr. 2-2011.

³² Rysst og Roos, 2014. Retusjert reklame og kroppspress. Rapportnr. 1/2014.

³³ Mordt, Henriette. 22.03.2018. *Oslo vil ikke ha retusjert reklame*. NRK.

<https://www.nrk.no/ostlandssendingen/oslo-vil-ikke-ha-retusjert-reklame-1.13974919>

Drøfting

I resolusjonen foreslås det tiltak som skal bøte på kroppspresset som barn og unge blir utsatt for gjennom reklame. Undertegnede synes det er mildt ubehagelig å foreslå så mange forbud. Samtidig er det en kjensgjerning at reklamebransjen, tatt i betraktning hvor mye makt de har over ungdoms psykiske helse, får herje ganske fritt.

Noe av kjernen i grønn politikk handler om at folk skal ha det bra og chillt mer. I prinsippprogrammet til Miljøpartiet De Grønne er det klinkende klart at sosiale hensyn skal gå foran kommersielle interesser. Hvis disse tiltakene forbedrer folkehelsen og livskvaliteten til mange ungdommer, er det et tungt argument for å gripe inn i reklamemarkedet.

Samtidig er frihet – og ytringsfrihet – viktige grønne prinsipper. Man bør ha svært gode grunner til å la politikerne blande seg i hva reklame- og mediebransjen driver med. Og selv om mange ungdommer oppgir reklame som en viktig årsak til kroppspress, er det slett ikke sikkert at en strengere politikk mot markedsføring vil løse problemet. Noe av grunnen til at folk lar seg påvirke av reklame, er at de er sårbare. Det viktigste arbeidet mot kroppspress skjer kanskje heller tidlig i livet, i barnehagen og skolen, hvor vi lærer oss å bli sterke og trygge nok til å ignorere presset fra reklamen.

Når det gjelder å regulere ting som skjer på Internett, går det et viktig skille mellom kommersielt innhold og meningsytringer. Meningsytringer på sosiale medier må man være veldig forsiktig med å regulere. Men det er fullt mulig å stille strengere krav både til kommersielle aktører som bruker sosiale medier til å fremme sine produkter gjennom sponing, og til opinionsledere som blir sponset til å promotere produkter.

Spørsmål til diskusjon

- Er det riktig av politikerne å detaljstyre reklamemarkedet?
- Bli disse tiltakene for autoritære?
- Vil disse tiltakene egentlig gjøre noe med kroppspresset?
- Finnes det andre tiltak som er bedre for å bekjempe kroppspress?
- Hvordan kan vi hindre at kommersielle aktører på Internett, som bloggere, legger utilbørlig press på de unge tilhengerne sine?

Saksbehandlers konklusjon

Undertegnede er ikke sikker på om alle de foreslåtte tiltakene bør vedtas. Kanskje vil ikke alle tiltakene bety så mye for omfanget av kroppspress i samfunnet. Men i kjølvannet av debatten som har gått om kroppspress de siste

månedene, er det viktig at vi i Grønn Ungdom slår hodene sammen for å finne ut hvordan flere ungdommer kan ha det bra i sin egen kropp.

Det er viktig å presisere at denne resolusjonen ikke gjør oss til motstandere av all reklame. Undertegnede mener personlig at reklame i mange tilfeller kan være en god løsning for å finansiere f.eks kollektivtransport, bysykler og andre offentlige fasiliteter. Denne resolusjonen handler om *hva slags* reklame vi vil se, i et kroppspress-perspektiv. I fremtiden kan Grønn Ungdom absolutt ta flere prinsipielle debatter om reklame og dens innhold.

Forslag til vedtak

F1: Resolusjonen ” Nei til menneskefiendtlig reklame” vedtas slik den foreligger.

Med vennlig hilsen

Hulda Holtvedt,
talsperson

Oslo, 26. april 2018

NEI TIL MENNESKEFIENDTLIG REKLAME

Grønn Ungdom vil ha et samfunn med mindre stress og press. Kroppspress er et problem i hverdagen til mange barn og unge. Reklame bidrar til å fremme urealistiske skjønnhetsidealer, og gjør kroppspresset sterkere. Grønn Ungdom tar ikke til orde for å forby reklame, men vi mener at reklamemarkedet klarer seg helt fint uten menneskefiendtlig reklame som skaper stress og press.

Grønn Ungdom mener at:

- Markedsføring av kosmetisk kirurgi skal ikke tillates.
- Markedsføring av slankemidler skal ikke tillates.
- Reklame som viser retusjerte mennesker skal merkes, og ikke tillates på offentlige reklameflater.
- Mannekengdukker skal ikke ha en BMI under det som anses å være medisinsk forsvarlig.
- Markedsføringsloven kap. 4 om beskyttelse av barn må håndheves sterkere.
- Forbrukertilsynet bør få mandat til å slå hardere ned på skadelig reklame rettet mot barn og unge.
- Markedsføringsloven må styrkes med felles retningslinjer for kommersielle aktører på sosiale medier.
- Målesystemet for livskvalitet som Stortinget har vedtatt at skal innføres må se nærmere på sammenhengen mellom reklame og psykisk helse.